

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte	7
Ileana Simziana.....	16
Broasca țestoasă cea fermecată.....	34
Aleodor împărat	41
Porcul cel fermecat.....	49
Înșir-te mărgăritari.....	60
Lupul cel năzdrăvan și Făt-Frumos.....	68
Prâslea cel voinic și merele de aur.....	76
Voinicul cel cu cartea în mână născut.....	88
Voinicul cel fără de tată.....	105
George cel viteaz	116
Făt-Frumos cu părul de aur.....	127
Făt-Frumos cel rătăcit.....	139
Fata săracului cea isteță.....	151
Zâna munților.....	161
Făt-Frumos cu carâta de sticlă.....	166
Balaurul cel cu șapte capete.....	174
Numai cu vitele se scoate sărăcia din casă	179
Zâna zânelor.....	186
Greuceanu	193
Cele douăsprezece fete de împărat și palatul cel fermecat	202
Ciobănașul cel isteț sau țurloaietele blendei	216
Poveste jărănească.....	225

Cei trei frați împărați	238
Cotoșman năzdrăvanu'	254
Pasărea măiastră	263
Găinăreasa	273
Țugulea, fiul unchiașului și al mătușii.....	279
Copiii văduvului și iepurele, vulpea, lupul și ursul.....	296
Fata moșului cea cuminte.....	308
Fata de împărat și fiul văduvei	312
Cele trei rodii aurite.....	319
Hoțu împărat.....	327
Luceafărul de ziua și luceafărul de noapte.....	339
Băiatul cel bubos și ghigoțul	345
Fata cu pieze rele.....	351
Fata de împărat și pescarul.....	359
Tăleruș.....	365
Sarea în bucate.....	373

Ilustrații de Carmen Parii

© 2012 by Editura POLIROM, pentru prezenta ediție

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României :

Basmele românilor / Petre Ispirescu. – Iași: Polirom, 2012

ISBN print: 978-973-46-3079-0

ISBN ePub: 978-973-46-3104-9

ISBN PDF: 978-973-46-3105-6

821.135.1-93-34

Printed in ROMANIA

PETRE ISPIRESCU

BASMELE
ROMÂNILOR

POLIROM
2012

– De asta, așa este; n-am a mă plânge de nimic. Nu mi-ați călcat porunca niciodată. Dară voi, dragele mele, nu puteți să-mi alinați durerea care-mi pătrunde sufletul. Voi sunteți fete, și numai un băiat m-ar scoate din nevoia în care mă aflu.

– Eu nu înțeleg, zise fata cea mare, de ce ascunzi de noi izvorul măhni-rilor tale, tată; spune, că eu, iată, sunt gata a-mi da viața pentru tine.

– Ce să știți voi face, dragele mele! De când sunteți pe lumea asta albă, voi ați umblat cu furca, cu acul, cu războiul: știți toarce, coase, țese. Numai un viteaz mă poate mântui, care să știe să răsucească buzduganul, să mânuiască sabia cu vârtute și să călărească ca un zmeu paraleu.

– Oricum, tată, spune-ne și nouă, că doară nu s-o face gaură în cer dacă vom ști și noi ce lucru te amărăște.

Dacă văzu împăratul că-l înțelesc fetele cu rugăciunile, zise:

– Iată, copilele mele, de ce sunt tot trist. Voi știți că nimeni nu s-a putut atinge de împărăția mea, cât am fost tânăr, fără să-și capete alageaua și fără să se ducă rușinat de unde a venit. Acum pârdașnicele de bătrâneți mi-au secat toată vârtutea; brațul meu e slăbănogit, nu mai poate să învârtească paloșul de să se cutremure vrăjmașul. Șoimuleanul meu, pentru care pe-aci, pe-aci era să-mi pierz viața până l-am dobândit, a îmbătrânit și el: este un răpciugos, abia își târâie și el viața de azi pe mâine. Altădată abia mă arătam înaintea vrăjmașului și să te ții, pârleo! îi sfârâiau călcăiele dinaintea feței mele; dară azi, ce să vă mai spui? voi știți că m-am supus celui mai mare și mai tare împărat de pe fața pământului. Însă la dânsul este obiceiul ca toți supușii împărăției să-i trimită câte un fiu, să-i slujească zece ani, și eu vă am numai pe voi.

– Mă duc eu, tată, zise fata cea mare, și mă voi sili din toate puterile mele să te mulțumesc.

– Mă tem să nu te întorci fără nicio ispravă. Cine știe ce încurcătură vei face pe-acolo, de să nu-i mai dea nimeni de căpătâi, cât hău'!

– Tot ce știu, tată, și mă făgăduiesc este că nu te-oi da de rușine.

– Dacă este așa, pregătește-te și te du.

Când auzi fata că tată-său îi dă voie să meargă, nu mai putea de bucurie. Punea la cale tot pentru drum; și se întorcea numai într-un călcâi când porunca și așeza lucrurile de călătorie. Își alese calul cel mai de frunte din grajdurile împărătești, hainele cele mai mândre și mai bogate și merinde ca să-i ajungă un an de zile.

După ce tată-său o văzu gata de plecare, îi dăde poveștile părintești de cum să se poarte, cum să facă ca să nu se descopere că e fată. O învăță tot ce trebuia să știe un viteaz care merge la o așa slujbă înaltă și cum să se ferească de bârfeli și clevete, ca să nu fie urâtă și nebăgată în seamă de ceilalți fii de împărat. Apoi îi zise:

– Pasă cu Dumnezeu, fiica mea, și adu-ți aminte de învățăturile mele.

Fata ieși din curte ca fulgerul; n-o mai ținea pământul de bucurie; într-o clipă nu se mai văzu. Și dacă n-ar fi stat mai încolo să-și aștepte boierii și carele cu merinde, acestea s-ar fi pierdut, fiindcă nu puteau să se ție după dânsa.

Împăratul îi ieși pe de altă parte înainte, mai la marginea împărăției, fără să știe ea; așeză îndată un pod de aramă, se făcu un lup și se ascunse sub pod. Când era să treacă fiică-sa, deodată ieși de sub acel pod, cu dinții rânjiți și clănțănind de te lua groaza; se uita drept la dânsa cu niște ochi care străluceau ca două făclii și se repezi la ea ca să o sfășie. Fata, care înghețase sângele în ea de frică, își pierduse cumpătul și, dacă calul nu făcea o săritură la o parte, lupul înfigea ghearele într-însa; ea o luă la sănătoasa înapoi. Tată-său, care se întorsese înaintea ei, ieși să o întâmpine și-i zise:

– Nu-ți spuneam eu, fata mea, că nu toate muștele fac miere?

– Așa este, tată, dară eu n-am știut că, ducându-mă să slujesc unui împărat, am să mă lupt și cu fiare sălbatice și turbate.

– Dacă este așa, zise împăratul, șezi acasă de-ți vezi de fuse și mosoare și Dumnezeu să aibă milă de mine, ca să nu mă lase a muri rușinat.

Nu trecu mult și se ceru și fata cea mijlocie să se ducă și dânsa; și se legă că ea își va pune toate puterile cum să-și sfârșească cu bine slujba ce lua asupra-și.

După multe rugăciuni și făgăduieli, se înduplecă tată-său și o lăsă și pe dânsa să se ducă; dară păți și ea ca soru-sa cea mare și, întâmpinând-o tată-său când se întorcea, îi zise:

– Ei, fata mea, nu ți-am spus eu că nu se mănâncă tot ceea ce zboară?

– Adevărat este, tată, așa mi-ai zis; dară prea era grozav acel lup. Unde deschisese o gură de să mă îmbuce dintr-odată, și unde se uita cu niște ochi din care parcă ieșeau niște săgeți de mă săgetau la inimă!

– Şezi acasă dară, îi răspunse împăratul, de vezi de coada măturii şi de zarzavaturile de la bucătărie.

Mai trecu ce mai trecu şi iată că şi fata cea mică zise tatălui său, într-o zi, când şedeau la masă:

– Tată, lasă-mă şi pe mine să fac o cercare: lasă-mă, rogu-te, să mă duc şi eu să-mi încerc norocul.

– Deoarece surorile tale cele mai mari n-au putut-o scoate la căpătâi, mă mir cum îţi mai vine să vorbeşti de tine, care nu ştii nici cum se mănâncă mămăliga.

Şi se cerca în tot felul să-i taie pofta de plecare, dară în zadar.

– Pentru dragostea ta, tată, mai zise ea, voi face pe dracul în patru, numai să izbutesc; însă dacă Dumnezeu îmi va sta împotrivă, mă voi întoarce iarăşi la tine, şi fără să mă ruşinez.

Se mai împotrivi tată-său, se mai codi; dară fie-sa îl birui cu rugăciunile. La urmă de tot, zise împăratul:

– Dacă este aşa, iată, îţi dau şi ţie voie, să vedem ce procopseală a să-mi faci. Ce-aş mai râde să te văz întorcându-te cu nasul în jos!

– Vei râde, tată, cum ai răs şi de surorile mele, fără cu toate astea să le scază cinstea.

Fata împăratului, dacă văzu că tată-său îi dăde voie, se gândi mai întâi pe care din boierii cei bătrâni să ia de povăţuitor. Şi, până una-alta, ea îşi aduse aminte de vitejiile tatălui său din tinereţe şi de calul său. Se duse deci la grajd ca să-şi aleagă şi ea un cal. Se uită la unul, se uită la altul, se uită la toţi caii din grajduri, şi de niciunul nu i se prindeau ochii, deşi erau armăsarii şi caii cei mai buni din toată împărăţia. În cele mai de pe urmă dăde şi peste calul tatălui său din tinereţe, răpciugos, bubos şi zăcând pe coaste. Cum îl văzu, se uita la el cu milă şi parcă nu se îndura să se depărteze de dânsul.

Calul, dacă văzu aşa, îi zise:

– Se vede că pentru iubirea ce ai către împăratul, stăpână, te uiţi aşa de galeş la mine. Ce pui de voinic era în tinereţile lui! Multe izbânzi am mai făcut noi amândoi! Dară de când a îmbătrânit, nici pe mine n-a mai încălecat altul. Şi dacă mă vezi aşa de jigărit este că n-are cine să mă hrănească ca el. Astăzi, uite, de m-ar îngriji cineva cum să-mi priască mie, în zece zile m-aş face de nu m-aş da pe zece ca de-alde ăştia.

Atunci fata zise:

- Și cum trebuie să te îngrijească?
- Să mă spele în toate zilele cu apă neîncepută, să-mi dea orzul fiert în lapte dulce ca să-l pot roade și pe fiecare zi o baniță de jăratec.
- Când aș ști că-mi vei fi de ajutor să sfârșesc ce am pus de gând, mai-mai că aș face așa precum zici tu!
- Stăpână, zise calul, fă cercarea asta și nu te vei căi.

Calul era năzdrăvan.

Fata împăratului îngriji de cal tocmai precum îi zise el.

La a zecea zi, unde se scutură odată calul și se făcu frumos, gras ca un pepene și sprinten ca o căprioară. Apoi, uitându-se vesel la fata împăratului, zise:

– Să-ți dea Dumnezeu noroc și izbândă, stăpâna mea, că m-ai îngrijit și m-ai făcut să mai fiu o dată pe lume cum doream. Spune-mi tu care este păsul tău și poruncește-mi ce trebuie să fac.

– Eu voi să merg la împăratul cel mare și tare, vecinul nostru, ca să-i slujesc, și-mi trebuie cineva care să mă povățuiască. Spune-mi, pe care din boieri să aleg?

– Dacă vei merge cu mine, îi zise calul, habar să n-ai; nu-ți trebuie nimeni. Te voi sluji, cum am slujit și pe tată-tău. Numai să m-ascuți.

– Dacă este așa, de azi în trei zile plecăm.

– Și chiar acum dacă poruncești, îi răspunse calul.

Fata împăratului, cum auzi aceasta, puse toate alea la cale pentru drum. Își luă niște haine curate, dară fără podoabe, nișele merinde și ceva bani de cheltuială, încălecă calul și, venind înaintea tatălui său, îi zise:

– Rămâi cu Dumnezeu, tată, și să te gălesc sănătos!

– Cale bună, fata mea, îi zise tată-său. Toate ca toate, numai povețele ce ți-am dat să nu le uiți niciodată. Și la orice nevoie mintea ta să fie pironită la Dumnezeu, de unde ne vine tot binele și tot ajutorul.

După ce se făgădui că așa va face, fata porni.

Ca și la celelalte fete, tată-său dete pe de altă parte și-i ieși înainte, așeză iarăși podul de aramă și o aștepta acolo.

Pe drum, calul spuse fetei cu ce tertipuri umblă tată-său să-i încerce bărbăția și o povățui ce să facă ca să scape cu fața curată. Ajungând la pod, unde se năpusti asupra ei un lup cu niște ochi tulburați și zgâiți de

băga fiori în oase, cu o gură mare și cu o limbă ca de dihanie turbată, cu colții rânjiți și clănțănind de pare că nu mâncase de o lună de zile; și când să înfigă ghearele sale cele sfâșietoare, fata dete călcăie calului, și unde se repezi asupra lupului cu paloșul în mână de să-l facă mici fărâme și, dacă nu se da în laturi lupul, în două îl făcea cu paloșul; căci ea nu glumea, fiindcă-și pusese credința în Dumnezeu și dorea ca, vrând-nevrând, să împlinească slujba ce și-o luase asupra.

Ea trecu podul mândră ca un voinic. Tată-său se miră de vitejia ei și, dând pe de altă parte, ieși mult înaintea ei, așeză un pod de argint, se făcu un leu și acolo o aștepta.

Calul spuse fetei peste ce o să dea și o învăță cum să facă să scape și de astă ispită. Cum ajunse fata la podul de argint, unde îi ieși leul înainte cu gura căscată, de să o îmbuce cu cal cu tot, cu niște colți ca cei de fildeș și cu niște gheare ca secerile, și răcnea de se cutremurau codrii, și câmpiile vuiau de-ți luau auzul. Numai uitându-se cineva la capul lui cel cât banița și la coama aia ce sta ridicată în sus și zbârlită, ar fi înghețat de frică. Dară fata împăratului, îmbărbătată de cal, se năpusti odată într-însul cu sabia goală în mână, încât, dacă nu fugea leul sub pod, în patru îl făcea. Atunci trecu podul, mulțumind lui Dumnezeu și neștiind ce o mai aștepta.

Fata împăratului, care nu ieșise din casă de când o făcuse mă-sa, se mira și sta în loc uimită, văzând frumusețile câmpului. Aci îi venea să descălece ca să adune câte un mănunchi de flori din mulțimea aia ce acoperea văile și dealurile, flori de care nu mai văzuse ea; aci îi venea să se dea la umbră sub câte un copac înalt și stufos, în care miile de păsări cântau fel de fel de cântece, așa de duioase, de erau în stare să te adoarmă; și aci în urmă să se ducă la câte un șipot de apă limpede ca lacrima ce izvora din câte un colț de piatră din coastele dealurilor; susurul acestor izvoare o făcea să se uite galeș la ele și-i plăcea să le vază curgerea lor cea șerpuită ce aluneca pe pământ, înconjurată de mulțime de floricele și verdeață de primăvară. Dară la toate astea calul o îmbărbăta și-i da ghes să meargă înainte și să-și cate de drum. El îi spunea că voinicii nu se uită la de-alde astea decât după ce duc trebile la capăt bun. Îi mai spuse că are să mai dea de o cursă pe care i-o întindea tată-său și o și învăță cum să facă să iasă și de astă dată biruitoare.

Fata asculta cu toate urechile și făcu precum o învăță calul, fiindcă văzu ea că toate învățăturile lui îi ies înde bine, și din cuvântul lui nu se abătea.

Tată-său, ca și de la rând, dete pe de altă parte și-i ieși înainte, așeză un pod de aur, se făcu un balaur mare cu douăsprezece capete și se ascunse sub acel pod.

Când fu ca să treacă fata pe acolo, unde îi ieși înainte balaurul plesnind din coadă și încolăcindu-se; din gurile lui ieșea văpaie de foc și limbile îi jucau ca niște săgeți arzătoare; cum îl văzu fata că este așa de grozav, niște răcori o apucară și i se făcu părul măciucă de frică. Calul, dacă simți că fata se pierde cu firea, o îmbărbătă iarăși și-i aduse aminte ce o învățase să facă; iară fata împăratului, după ce mai prinse nițică inimă, strânse frâul calului cu mâna stângă, îi dete călcăie și, cu paloșul în dreapta, se repezi asupra acelu balaur.

Un ceas ținu lupta. Calul o potrivea cum să vină tot cam la o parte ca să-i reteze vreun cap; dară vrăjmașul se păzea și el destul de bine. În cele mai de pe urmă, izbuti fata să rănească pe balaur. Atunci, dându-se el de trei ori peste cap, se făcu om.

Fetei nu-i venea să creadă ochilor când văzu pe tată-său înaintea ei; iară el, luând-o în brațe și sărutând-o pe frunte, îi zise:

— Văz că tu ești voinică, fata mea, și bine ai făcut de ți-ai luat calul ăsta, căci fără dânsul te-ai fi întors și tu ca și surorile tele. Am bună nădejde să isprăvești cu bine slujba cu care te-ai însărcinat de bunăvoie. Numai adu-ți aminte de povețele mele și să nu ieși din cuvântul calului ce ți-ai ales. Să ne vedem sănătoși!

— Să te auză Dumnezeu, tată, îi răspunse fata, și să te gădesc sănătos. Apoi, sărutând mâna tatălui său, se despărțiră.

După ce merse cale lungă, depărtată, ajunse la niște munți mari și înalți. Între munți întâlni doi zmei ce se luptau de nouă ani și nu puteau să se dovedească unul pe altul. Lupta era pe moarte ori pe viață. Cum o văzură ei, crezând că este un voinic, unul îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, vino de taie pe ăst dușman al meu, că ți-oi cădea și eu vreodată bun la ceva.